

Valtiovarainvaliokunta
EDUSKUNTA

Lausuntopyyntöne 24.4.2014

VNS 4/2014 VP JULKISEN TALOUDEN SUUNNITELMASTA VUOSILLE 2015–2018

Hallitus päätti kehysriihessä uusista sopeutustoimista vuosille 2015–2018. Noin miljardin euron veronkiristykset kohdistuvat lähinnä kulutusveroihin ja tuloverotukseen. Menupuolen lisäsopeutus nousee 1,4 mrd. euroon vuonna 2018, ja se koostuu pääasiassa aidoista eri hallinnonaloille kohdistuvista valtion menosäästöistä.

Kuntaliitto tukee sitä, että kehyskaudella toteutetaan lisäsopeutustoimia julkisen talouden tulojen ja menojen pidemmän aikavälin tasapainottamiseksi. Sopeutuksen painopiste on kohdistettava valtion menojen lisäksi myös tehtävien karsintaan, eikä aikaisempien vuosien tapaan kuntien valtionosuusleikkauksiin.

Tämän hallituskauden aiemmat kehyspäätökset sekä viime marraskuun rakennepaketti ovat kohdistaneet merkittävän osan julkisen talouden sopeutustoimista kuntiin. Vaikka tuorein kehyspäätös ei sisällä aikaisempien vuosien tapaista mittavaa kuntien peruspalveluiden valtionosuusleikkausta, hallituskaudella tehdyistä menoleikkauksista yhä noin 40 prosenttia kohdistuu kuntien valtionosuuksiin (ks. taulukko). Leikkauksen vaikutus tuntuu kunnissa kunnallisveroprosenttien nousuna, henkilöstömenosäästöinä sekä kuntien voimakkaana velkaantumisenä.

Taulukko: Valtion menoleikkaukset 2012–2018.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Valtion määrärahasäästöt ennen 2014 kehysriihä	0,0	0,4	1,0	2,3	2,2	2,3	
josta kuntien valtionosuusleikkaukset*	-0,6	-0,8	-1,1	-1,3	-1,3	-1,4	
KUNTIEN VALTIONOSUUSLEIKKAUSTEN* OSUUS SÄÄSTÖISTÄ						61 %	
Valtion määrärahasäästöt kehysriihen jälkeen	0,0	0,4	0,9	3,2	3,3	3,6	3,8
josta kuntien valtionosuusleikkaukset*	-0,6	-0,8	-1,1	-1,4	-1,5	-1,5	-1,5
KUNTIEN VALTIONOSUUSLEIKKAUSTEN* OSUUS SÄÄSTÖISTÄ							39 %

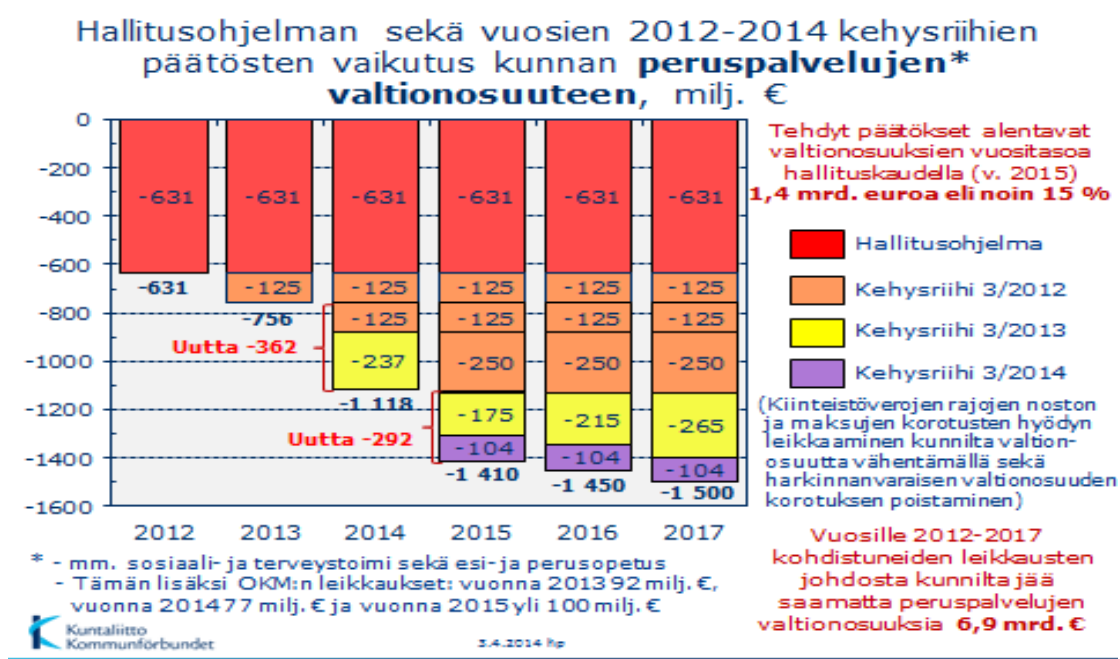
* Peruspalvelujen valtionosuusleikkaukset, lisäksi OKM:n leikkaukset noin 270 milj. € v. 2015 tasolla.

Tosin myös nyt kehyspäätös sisältää noin 100 milj. euron valtionosuusleikkauksen, sillä kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksukorotusten ja kiinteistöverokorotusten oletetut lisätuotot tullaan vähentämään kokonaisuudessaan kuntien valtionosuuksista.

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksukorotukset tuottavat noin 40 milj. euroa. Yleisen ja vakituisen asuinrakennuksen kiinteistöveroprosentin korotuspäätöksistä kunnissa ei ole vielä tietoa, mutta kehyspäätöksessä

kiinteistöverojen korotusten oletetaan tuottavan 54 milj. euroa. Pakotetut kiinteistöveroprosenttien alarajojen nostot tuottavat kunnille kuitenkin vain 38,3 milj. euroa, joten kuntien peruspalvelujen valtionosuuksista esitetään vähennettäväksi myös kuntien omia korotuspäätöksiä edellyttävä osuus tuotosta. Alarajojen korotusten vaikutukset jakaantuvat hyvin epätasaisesti kuntien kesken ja yli 90 % kasvavista verotuloista kohdistuu vain 10 kuntaan. Valtionosuusleikkauksien kohdistamisesta kuntien kesken ei ole saatu selvyttä. Vaarana on, että leikkaukset kohdistuvat erilailla kuin kiinteistöveron tuotot ilman kunnan omia päätöksiä.

Aikaisemmin kuntien asiakasmaksut ja kiinteistövero ovat olleet puhtaasti kuntien omaan taloudenpitoon vaikuttavia veroja, eivätkä ne ole kuuluneet ns. tuloverotuksen veroperustemuutosten kompensoinnin piiriin. Kuntaliitto paheksuu tältä osin voimakkaasti kehysriihessä esitettyä menettelyä ja toteaa, että asiakasmaksuja ja kiinteistöverotuloja ei pidä sekoittaa valtionosuuksiin.

Kuntien menoja lisääviä esityksiä on kehysessä runsaasti, kustannusarviot alimitoitettuja

Tuore kehyspäättös toimeenpanee myös hallituksen rakennepoliittista ohjelmaa. Ohjelman mukaisesti kuntien lakisääteisten tehtävien perusteella säädettyjä velvoitteita vähennetään, minkä tavoitteena on saavuttaa yhden miljardin euron kokonaisvähennys kuntien ja kuntayhtymien toimintamenoihin vuoden 2017 tasolla.

Valtiontalouden kehysiin sisällytetyt toimet kattavat kehyspäättöksen alustavan arvion mukaan kolmanneksen tavoitellusta miljardin euron säästöstä.

Lisäksi hallitus on sitoutunut pidättäytymään uusien, kuntien menoja lisäävien tehtävien ja velvoitteiden antamisesta ilman, että se päättää samalla vastaavansuuruisista tehtävien ja velvoitteiden karsimisesta tai uusien annettavien tehtävien ja velvoitteiden täysimääräisestä rahoittamisesta. Tätä periaatetta sovelletaan kehyspäättökseen 2014–2017 nähden uusiin hankkeisiin. Kehykseen jo sisältyviä kuntien menoja lisääviä hankkeita pitää arvioida kriittisesti.

Rakennepoliittisesta ohjelmasta huolimatta hallituksen kehyspäättös kuitenkin heikentää kuntataloutta valtiovarainministeriön mukaan nettomääräisesti reilulla 200 miljoonalla eurolla. Suurimmat kuntataloutta heikentävät tekijät ovat valtionosuusleikkaukset sekä pitkäaikaistyöttömien rahoitusvastuun siirtäminen kunnille.

Kuntaliitto arvioi, että rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoon liittyvät kustannusarviot ovat monelta osin alimitoitettut. Tehtävien lisäksi aiheutuvat kustannukset tulisi kompensoida täysimääräisesti.

Kuntatalouden näkymät kehyskaudelle

Kuntatalouden toimintamenoista henkilöstömenot kattavat noin 60 prosenttia. Henkilöstömenojen arvioidaan kasvavan lähivuosina maltillisesti. Menojen kasvu on selvästi hitaampaa kuin aikaisempina vuosina. Kasvua hidastavat kuntien omat sopeutustoimet sekä maltillinen työmarkkinaratkaisu 2014–2015. Kuntatyönantajien henkilöstömenokyselyn mukaan kunnat sopeuttivat henkilöstömenojaan viime vuonna noin 400 milj. euron edestä. Tänä vuonna henkilöstömenojen arvioidaan supistuvan säästötoimien seurauksena noin 600 milj. eurolla.

Valtiontalouden kehysten mukaisia kuntatalouden kehitysnäkymiä tarkastellaan yksityiskohtaisemmin peruspalveluohjelmassa. Ohjelman mukaan:

”Kuntatalouden näkymät lähivuosille ovat huolestuttavat. Kuntatalouteen on syntynyt menojen ja tulojen epätasapaino. Kuntatalous ei ole tarkasteluajanjaksolla tasapainossa millään mittarilla arvioituna, koska vuosikate ei riitä kattamaan edes poistoja. Kuntatalouden velkaantuminen uhkaa jatkua, ja paine kunnallisveroprosenttien tuntuviin korotuksiin on kasvanut entisestään.”

Kuntaliitto katsoo, että rahoitusperiaatteen toteutuminen on kuntien lisääntyneiden tehtävien ja velvoitteiden sekä mittavien valtionosuusleikkausten vuoksi vakavasti uhattuna.

Jotta kuntatalouden tulojen ja menojen epätasapaino saadaan poistettua ja velkaantuminen pysäytettyä, kuntien tehtävien lisääminen ja alikompensointi on pysäytettävä rakennepoliittisen ohjelman tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi tehtävien kustannusvaikutusten arviointia tulee parantaa.

SUOMEN KUNTALIITTO

Ilari Soosalu
johtaja

Minna Punakallio
pääekonomisti